

II Vi kalder os selv de hollandske kamæleoner. Hollændere, fordi de kan klare hvad som helst, og kamæleoner, fordi vi tilpasser os.

HANNE RODKJER, hustruen

Det var værre hvis vi skulle skilles

Heltidslandbrugene i Danmark bliver færre og færre, og større og større. For Allan Rodkjer på Djursland er eventyret nået til **vejs ende**. Da gælden blev for stor, valgte mælkeproducenten og hans kone at sige stop og søge nye veje.

Af Ivan Freund Nielsen
ivfn@stiften.dk

GRENA: De 125 sortbrogede malkekøer i den store løsdriftstald ser ud til at have det godt. Nogle guffer kraftfoder i sig i det automatiske fodringsanlæg, andre er lokket en tur i malkerobotten af den gode føde, mens andre igen ligger og slænger sig drøvtyggende i den varme halm.

Det er en solbeskinnet, men råkold forårsdag i landsbyen Voldby lidt nord for Grenaa på det yderste stykke af Jyllands næsetip.

Allan Rodkjer og hans kone Hanne har boet på gården, et stort stuehus med tilhørende stalde, siden 1994. Tre børn og flere plejebørn er vokset op her. Men dette kapitel i livet nærmer sig så småt sin afslutning.

I dagene mellem jul og nytår besluttede ægteparret, der begge er 42 år, at sige stop. Gælden var blevet så uoverskuelig, at Allan ikke længere så nogen fremtid som mælkeproducerende landmand. Det var blevet for meget op ad bakke. Rent fagligt kunne han ikke forsvare over for sig selv og sin omverden at blive ved.

Allan er stadig i arbejdstøjet, for han er nu ansat af kreditforeningen til at passe gården, indtil den bliver solgt, enten med bygninger, jord, løsøre og kvæg som et hele. Eller splittet op i bidder.

Flere scenarier ligger og lurur. Først den dag, det endelige regnskab er gjort op, kan Allan begynde at spejde efter den gældssanering, der skal hjælpe ham og familien videre i en ny tilværelse. Måske et andet sted i nabolaget, for Hanne og Allan vil helst blive boende i det område, de har kendt, siden de voksede op i de nærliggende landsbyer Gjerrild og Dalstrup.

Færre heltidslandbrug

Hanne og Allan er ikke de eneste, der i disse år må tage afsked med et gammelt erhverv og en nedarvet livsform og se sig om efter andre muligheder.

Udviklingen går støt og roligt i den samme retning, som den har gjort i snart mange år. Der bliver færre og færre heltidslandbrug herhjemme, samtidig med at de berhjemmer, der overlever, vokser sig større og stærkere år for år.

I 1950 fandtes 205.835 landbrugsbedrifter spredt ud over danmarkskortet. I dag ligger tallet på omkring 40.000. Heraf er kun de 12.500 heltidslandbrug. Resten er såkaldte kulisser eller Morten Korch-landbrug, hvor det er nødvendigt at høste indtægter andre steder for at have det nødvendige overskud

i privatøkonomien til, at familien kan bo godt, spise godt og rejse en tur udenlands engang imellem.

Og at de små forsvinder og de store vinder terræn viser statistikken også med al tydelighed.

På bare 20 år er gennemsnitsstørrelsen på en bedrift næsten fordoblet fra 35 til 63 hektar. Og den tid, hvor heste, grise, køer og får hørte til Jens Hansens bondegård er forlængst endt som glade fortidsminder i familiealbummet. I dag er landmændene eller fødevarerproducenterne på nudansk specialiserede over en kam. Med et fint ord: monokulturelle.

Når det gælder avlere af svin og malkekøer er der cirka 3000-4000 tilbage af hver slags på fuld tid. Lidt færre er kornproducenter. Omkring 1200 er minikøer. Og så er der 500 ægproducenter, hvoraf halvdelen er økologiske.

Efter et par magre år kunne Videncentret for Landbrug i Skejby for nylig puste en let brise af optimisme ind over landbrugserhvervet i forbindelse med opgørelsen af de foreløbige økonomiske resultater for 2010.

En gennemsnitlig heltidsbedrift fik en forbedring i driftsresultatet i 2010 på godt 900.000 kroner i forhold til krisåret 2009. I snit et plus på mellem 100.000 og 200.000 kroner per heltidslandmand.

For den bedste tredjedel er der tale om cirka 600.000 kroner i snit.

Ifølge Klaus Kaiser, der er erhvervsøkonomisk chef på Videncentret, skyldtes det forbedrede resultat stigende produktionspriser, lave renter og effektive, produktive landmænd, der har været i stand til at spare på omkostningerne.

Tre grupper

De 12.500 heltidslandmænd kan med økonomens ord groft sagt deles i tre grupper: En tredjedel klarer sig rigtigt godt, en tredjedel balancerer, og den sidste tredjedel har det for alvor svært. Ud af den sidste tredjedel er der 1150, som ikke længere bestemmer selv, men som sidder på bankens og kreditforeningens nåde.

Mange af dem vil forlade erhvervet inden for de nærmeste år. Cirka fem procent om året, vurderer Klaus Kaiser, der ser det som en naturlig udvikling, at landbrugene er nødt til at blive større og stærkere.

Der er større økonomiske fordele i at vokse og udvide, hvis man vil klare sig i konkurrencen på verdensmarkedet og samtidig levere billige fødevarer til forbrugeren.

Et skidt år

Den logik kunne Allan Rodkjer

Allan Rodkjer har levet et liv med malkekøer i 17 år. Nu er det ved at være forbi. Landbrugets egne økonomer vurderer, at cirka fem procent af alle heltidslandmænd må opgive bedriften på årsbasis. Foto: Flemming Højer.

sagtens ganske dengang det hele gik godt i 2007. Dansk økonomi kørte på højtryk, og mælkeproducenten investerede optimistisk i noget mere jord, så han kunne skaffe foder til de kvier, han agtede at installere i en nybygget ungdyrstald et stykke ude på en af sine marker.

I samme forbindelse investerede han i to malkerobotter, der skulle lette arbejdet og tage noget af den smerte, der kunne mærkes i ryg og skuldre, når de gammeldags malkeapparater skulle af- og påmonteres køernes patter. Et arbejde, der tog en to-tre timer hver dag. Mælkeydelsen skulle gerne samtidig gå i vejret og være med til at holde sammen på økonomien.

Men 2008 bliver mildest talt et skidt år for Allan Rodkjer. I april er to topmoderne malkerobotter installeret i den store stald. Men der opstår et alvorligt problem: Køerne, der ellers er rolige og skikkelige vil ikke ind i robotterne.

Himmel og jord bliver sat i bevægelse for at løse problemet.

»Det var kaos. Frustrerende,« gestikulerer Allan Rodkjer hen over køkkenbordet med formiddagskaffen.

»Vi havde mange ude at kigge på det. Konsulenter, dyrlæger, robotfolk, mælke kvalitets eksperter. Ingen kunne hjælpe os. Køerne ville ikke gå ind i malkerobotten. Der gik fuldstændig ged i den. Der blev ikke malket regelmæssigt, så der kom for meget tryk på yveret. Så fik køerne yverbetændelse. Mælkekvaliteten og ydelsen blev dårlige. Vi fik flere dyrlægebesøg. Det var noget op ad bakke. 2008 var et slemt år.«

Enden på miseren bliver et stort minus på bundlinjen på halvanden million kroner.

Et nyt problem

Allan Rodkjer havde regnet med at få bygget sin nye ungdyrstald i løbet af 2008, men håndværkerne har for travlt, og projektet bliver derfor udskudt til det følgende forår.

Ekstra jord og kvier er købt

ind. Men nu opstår et nyt problem. Finanskrisen sejler ind over Danmark. Banken bliver papasselig og vil pludselig ikke være med.

Det bliver for alvor en streg i regningen for Allan Rodkjer. Køerne er begyndt at vænne sig til malkerobotten, men han står med 80 hjemløse kvier, der må opstaldes andetsteds, for med et månedligt beløb på omkring 40.000 kroner.

Samtidigt dykker mælkeprisen fra omkring tre kroner per liter til to.

Økonomien får endnu et skud for boven. 2009 betød et nyt underskud på halvanden million kroner.

Noget må gøres. Familien Rodkjer tager kontakt til en advokat, der gennemgår talene og udtaler de berømte, som mand og kone kan citere ordret mange år frem i tiden:

»Livet er for kort til underskudsgivende virksomhed.«

Men Allan er ikke mør endnu. Man er vel landmand. Først da han skal indfri nogle risikofyldte lån, kan han optage i schweizerfranc, begynder han at ane konturerne af enden.

Fem millioner kroner er forsvundet op i den blå luft til ingen verdens nytte.

I foråret 2010 kommer Allan Rodkjer i kontakt med Knud Kirkegaard, der er driftsøkonom i rådgivningsvirksomheden LMO, der holder til i Søften nord for Aarhus. De snakker sammen flere gange.

Kort før jul lægger Knud Kirkegaard to forskellige scenarier op. Enten må Allan Rodkjer lave en akkordordning med banken og fortsætte kampen. Eller give op og håbe på, at han efter et salg af gården og dyrene kan komme i betragtning til gældssanering, så familien kan komme videre i en ny tilværelse.

Aftalen er, at de to igen skal mødes efter jul. Men mødet bliver overflødig. Beslutningen modner sig inde i hovedet på Allan og Hanne mellem jul og nytår 2010. De bli-

ver enige om at kaste håndklædet i ringen.

Hanne og Allan Rodkjer er lettede, da de endelig har taget beslutningen. Og begge er optimistiske omkring fremtiden.

Familien har i mange år haft plejebørn og børn i aflastning. Det har primært været Hannes domæne, men Allan har været så meget involveret, at han sagtens kan se sig selv arbejde med børn og unge på en eller anden institution, når gården er solgt, og fremtiden tegner sig tydeligere.

»Hvis nogen kan bruge mig, som jeg er, er jeg klar,« siger Allan Rodkjer, der kan se sig selv i mange, forskellige funktioner.

»Jeg kan mange ting. Jeg kan køre og vedligeholde maskiner, jeg kan arbejde som anlægsgartner. Måske skulle jeg prøve at slappe af,« siger Allan Rodkjer og ser med det samme ud som om, han ikke selv tror helt på det.

Som mælkeproducent har han været vant til at arbejde omkring 70 timer om ugen og mere til, når der var højsæson, eller når en ko skulle kævl.

Hollandske kamæleoner

Hanne Rodkjer glæder sig til, at familien kan leve en ganske normal lønmodtager-tilværelse efter flere turbulente år i landbrugskrisens vold:

»Vi kalder os selv de hollandske kamæleoner. Hollændere, fordi de kan klare hvad som helst, og kamæleoner, fordi vi tilpasser os. Det samme gælder vores børn.«

Parrets ældste datter på 19 år er i England. Herudover er der to børn på 17 og 15 plus to plejebørn på 4 og 11.

Så når familien skal flytte, får de brug for et stort hus. Helst på busrute 352, der binder mange af familiens gøremål sammen.

»Vi tager det, som det kommer. Vi har et fantastisk ægteskab,« er parret enige om.

»Det var værre, hvis vi skulle skilles.«